M&T lingwistiċi

M: Kliem bħal *trażmissjoni* u *trażlitterazzjoni* kif se niktbuh? Bis-*s* jew biż-*ż*? U *traskrizzjoni*?

T: Kliem bħal *trażmissjoni* u *trażlitterazzjoni* għandna niktbuh biż-*ż*, filwaqt li kliem bħal *traskrizzjoni* għandna niktbuh bis-*s*.

Trażmissjoni u *trażlitterazzjoni* jappartjenu għal ġabra ta' kliem li għandu jinkiteb biż-**ż**:

✗	✓
~~leġislazzjoni~~	leġi**ż**lazzjoni
~~ġurisdizzjoni~~	ġuri**ż**dizzjoni
~~transnazzjonali~~	tran**ż**nazzjonali
~~trasbord~~	tra**ż**bord
~~traslokazzjoni~~	tra**ż**lokazzjoni
~~traslitterazzjoni~~	tra**ż**litterazzjoni
~~trasmissjoni~~	tra**ż**missjoni
~~transizzjoni~~	tran**ż**izzjoni
~~transazzjoni~~	tran**ż**azzjoni
~~transitu~~	tran**ż**itu
~~transitorju~~	tran**ż**itorju
~~transizzjonali~~	tran**ż**izzjonali
~~asil~~	a**ż**il

Il-varjanti tal-kaxxa l-ħadra, nistgħu naqsmuhom hekk:

1

leġi**ż**lazzjoni
ġuri**ż**dizzjoni
tran**ż**nazzjonali
tra**ż**bord
tra**ż**lokazzjoni
tra**ż**litterazzjoni
tra**ż**missjoni

2

tran**ż**izzjoni
tran**ż**azzjoni
tran**ż**itu
tran**ż**itorju
tran**ż**izzjonali
a**ż**il

Id-differenza bejn l-ewwel ġabra ta' kliem u t-tieni ġabra hija s-sekwenza konsonantali/vokalika. Fl-ewwel ġabra, wara l-konsonanti ***ż*** hemm dejjem konsonanti oħra filwaqt li fit-tieni ġabra, wara l-konsonanti ***ż*** hemm dejjem vokali.

Għall-ewwel ġabra applikajna fuq kollox ir-regola ta' assimilazzjoni (*regressive voicing assimilation*) imsemmija fil-ktieb Nikteb il-Malti Tajjeb ta' Karl Scicluna (1.4 Is-**s** u ż-***ż*** fi kliem mit-Taljan u mill-Ingliż, p. 23). Din ir-regola tgħid li jekk wara l-ħoss ***s***/***ż*** ikollna konsonanti mleħħna (qawwija), quddiemha rridu nużaw ukoll konsonanti mleħħna, jiġifieri ż-***ż***. Jekk mill-banda l-oħra wara l-ħoss ***s***/***ż*** ikollna konsonanti mniffsa (ratba), quddiemha rridu nużaw il-konsonanti mniffsa ***s***.

Fl-ewwel ġabra ta' kliem, wara l-ħoss ***s***/***ż*** insibu dawn il-konsonanti: ***l***, ***d***, ***n***, ***b*** u ***m***. Dawn il-ħames konsonanti huma kollha mleħħnin (voiced), għaldaqstant għall-ħoss ***s***/***ż*** ta' qabilhom irridu nagħżlu l-ittra ***ż*** li hija wkoll imleħħna. Hawnhekk isseħħ assimilazzjoni, fejn il-konsonanti ta' wara tinfluwenza lil ta' quddiemha biex imbagħad jinstema' b'mod predominanti l-ħoss ta' ***ż***.

Jekk mill-banda l-oħra nieħdu l-kelma *traskrizzjoni* (li mhix fil-lista u li ma ġietx diskussa fuq livell interistituzzjonali) wara l-ħoss ***s*** għandna l-konsonanti mniffsa (unvoiced) ***k***. Għax ***k*** hija mniffsa, quddiemha teħtieġ is-***s*** li hija mniffsa u mhux iż-***ż*** li hija mleħħna. Hawnhekk ukoll qed isseħħ assimilazzjoni, fejn il-konsonanti ta' wara tinfluwenza lil ta' quddiemha biex jinstema' b'mod predominanti l-ħoss ta' ***s***. Hija wkoll għal din ir-raġuni li fil-kelma *trasport* nisimgħu l-ħoss ta' *s*. Il-konsonanti ***p*** hija mniffsa u din twassal biex bla dubju nisimgħu l-ħoss ta' ***s*** (ukoll imniffsa) qabilha. Mill-banda l-oħra, għax fil-kelma *trażbord* il-***b*** hija mleħħna, nisimgħu l-ħoss ta' ***ż***.

Aktar informazzjoni dwar liema huma l-konsonanti mniffsin u mleħħnin tinstab f'paġna 24 ta' Inħaddem il-Malti Tajjeb (1.5 It-tlissin – konsonanti mniffsin u mleħħnin) ta' Karl Scicluna.

Għat-tieni ġabra ta' kliem, fejn wara l-konsonanti ***ż*** hemm vokali, ibbażajna ruħna prinċipalment fuq il-prinċipju fonetiku, jiġifieri fuq ir-regola taż-Żieda mat-Tagħrif fuq il-Kitba Maltija (1924) li tgħid li "*kliem li fl-ilsien oriġinali jinkiteb bil-konsonanti "s" (ħafna drabi mlissna bil-ħoss ta' "ż") fil-Malti jista' jieħu l-ħoss ta' "s" jew ta' "ż". Kliem bħal dan għandu jsegwi l-fonetika, u mhux kif jinkiteb fl-oriġinal".* Dwar dan il-kriterju fonetiku jkompli jelabora l-Prof. Mifsud fuq is-sit http://www.kunsilltalmalti.gov.mt/mistoqsijiet?id=13. Għaldaqstant, jekk għall-kliem tat-tieni ġabra napplikaw il-prinċipju fonetiku, għandna niktbuh bil-konsonanti ***ż***. Effettivament, il-kelmiet *tranżizzjoni*, *tranżitorju* u *ażil* jintużaw fis-sit tal-Kunsill Nazzjonali tal-Ilsien Malti u jokkorru bil-konsonanti ***ż***.